

Egyetemisták online önkéntessége a járványveszély idején

**Csillag Attila – Kóbor Krisztina – Slemmer Dóra
Széchenyi István Egyetem, Győr**

Bevezetés

„A nevelő munkája az olyan kertészéhez hasonlatos, aki különféle növényeket ápol. Az egyik növény a tűző napsugarat kedveli, a másik a hűvös árnyékot; az egyik a patakpartot, a másik a kopár hegycsúcsot. Ez homokos talajon nő a legjobban, az kövér agyagban. Valamennyit a neki megfelelő módon kell ápolni, különben sohasem fejlődnek ki teljesen” (Peseschkian 1991: 66).

E gondolatokkal, a különböző rászoruló célcsoportoknak nyújtott, személyre és szükségletekre szabott segítségnyújtás szándékával indult útnak 2020 áprilisában az egyetemisták online önkéntes tevékenysége a koronavírus miatti karanténra adott egy lehetséges válaszként.

1. A program előzményei

Az online önkéntes program létrejöttében jelentős szerepet játszott a 2020 tavaszán kialakult járványügyi helyzet, melynek következtében számos korlátozás került bevezetésre. Ezen korlátozások közé tartozott az online oktatásra való áttérés, valamint a szakmai gyakorlatok szüneteltetése. Szintén a korlátozások következtében az egyetem számos nemzetközi hallgatója kényszerült arra, hogy a lakóhelyként szolgáló kollégium (vagy egy másik kollégium) épületében maradjon, ezáltal bizonyos szinten “elzárva” a külvilágtól.

A Széchenyi István Egyetem Szociális Tanulmányok és Szociológia Tanszékének korábban már voltak az online önkéntességhez hasonló kezdeményezései, programjai. Az Önkéntes segítő gyakorlat, illetve a Közösségi munka önkéntes segítő munka gyakorlat tárgyak hasonló tartalommal bírtak, mint az online önkéntesség projekt. A különbség mindössze annyi, hogy az említett tárgyak esetében az önkéntes munka, az önkéntes segítés jelenléti alapú (személyes jelenléttel jár), míg az online önkéntesség esetében a segítség, ahogy arra a neve is utal, online csatornán keresztül, az internet révén valósul meg. Czike (2001), illetve Nárαι, Pécsi és Tóbiás (2019) emelik ki tanulmányukban, hogy a szocializáció szempontjából fontos életkori szakaszokban (ifjúkor, fiatal felnőttkor) végzett önkéntes segítő tevékenység beépül a felnőttkori aktivitások közé. Ez a szemléletmód adja az alapját az egyetem által támogatott, ilyen tartalmú kurzusoknak. Az önkéntességet, közösségi részvételt támogató programok a szerzők szerint a személyes megtapasztalásra, élményekre adnak lehetőséget a résztvevőknek, illetve arra, hogy olyan társadalmi problémákkal ismerkedjenek meg, melyeken keresztül a felelősségvállalást és a segítségnyújtást élhetik át. Tóbiás (2014) kutatásai szerint az egyetemisták esetében a fentieknek azért is van kiemelt jelentősége, mert körükben kevésbé jellemző az aktív állampolgári tudás és cselekvés, pedig ezek fejlesztése a felsőoktatás feladatai közé kellene, hogy tartozzon az értelmiségi nevelés keretében.

Szintén az előzményekhez sorolható a tanszék Kortárssegítés elnevezésű, szabadon választható tárgya, melyben az egyetem különböző szakjairól érkező diákok olyan projekteket valósítanak meg szakmai támogatás mellett, melyek az önkéntes munkán alapulnak.

Meg kell említenünk továbbá a Tanácsadás a segítő munkában című tárgyat is, mely tartalmilag remekül beilleszthetőnek tűnt az online önkéntes projektbe. A kurzus

követelményeit a diákok a projektben való részvétel révén is teljesíthették. A projektmunka által személyes és valódi gyakorlati tapasztalatra tehettek szert, mely során „valódi” szolgáltatást igénybe vevőkkel dolgozhattak együtt, jól körülhatárolt, szakmailag támogatott, biztonságos körülmények között.

2. Célok és célcsoportok

A projekt célja az induláskor a gyors és hatékony beavatkozás révén, önkéntesek részvételével megvalósuló online segítség nyújtása volt az azt igénylők számára. A célok kijelölésével egyidőben szükségletfelmérés is történt, ami megmutatta, hogy jelentős azon hallgatók száma, akik online formában szívesen végeznek önkéntes munkát. Meg kell említeni, hogy a hallgatók mellett oktatók és az egyetemen dolgozó ügyvivő-szakértők is önkénteskedtek a programban. Az önkéntesek száma a projekt előrehaladtával folyamatosan növekedett. A projekt végére több mint ötven önkéntes vett részt a programban.

Az induláskor az „ügyfélkört” az általános- és középiskolás gyermekek, valamint az egyetem „kollégiumba szorult” külföldi hallgatói alkották. A projekt folyamán szükségesnek mutatkozott, hogy az önkéntes munka az idősök otthonában lakó idősök csoportjára is kiterjesztésre kerüljön. A járványhelyzetből adódóan az idősotthonokat lezárták, így a bentlakó idősök kapcsolata a külvilággal radikálisan lecsökkent. A cél az volt, hogy az így kialakult magány és bezártság érzése kerüljön mérséklésre azáltal, hogy önkénteseink rendszeres beszélgetésekkel kapcsolatot tartanak az intézményekben „szorult” ellátottakkal. Az online segítség mellett generációmenedzsment szempontjából is jelentőséggel bír ez a tevékenység, hiszen amellett, hogy hozzájárul az idős emberek mentálhigiénés állapotának javulásához, az önkéntes számára is számos tanulsággal, tapasztalattal szolgálhat.

3. A projekt felépítése

A projekt szakmai felügyeletét és irányítását a Szociális Tanulmányok és Szociológia Tanszék két oktatója végezte. Önkéntes munkájuk szerves részét képezte a koordinátorok és az önkéntesek munkájának összehangolása, az önkéntes projekt folyamatos fejlesztése, a szakmai visszajelzés és támogatás biztosítása, a motivációs elemek folyamatos bővítése.

Mindegyik célcsoport esetében fontos volt, hogy a segítség igénybevétele önkéntes alapon történjen. Mindegyik célcsoportot egy szintén önkéntesen tevékenykedő – az adott területhez kapcsolódóan jelentős tapasztalattal rendelkező –, gyakorlati szakember koordinálta. A koordinátorok feladata a beérkező igények feldolgozása és a programra jelentkező önkéntesek közötti elosztása volt. Az ő tevékenységük a projekt egyik legfontosabb alappillére, hiszen hidat, összekötő kapcsot képeznek a program résztvevői és az önkéntesek között (Kármán–Kónya 2008).

A gyermekek célcsoportja esetében a koordinátori tevékenységet Márkusné Németh Anikó, a Győri Család- és Gyermejkölési Központ Köznevelési Csoportjának szakembere végezte. A kollégái közreműködése révén, a megállapodásnak megfelelően összegyűjtötte a gyermekek szülei által írt kérelmeket, majd azokat továbbította a korrepetálásra jelentkező önkéntesek felé. A szociális szakember szerepe nemcsak a tevékenység koordinálásában, hanem már a kezdeti lépések megtételekor is kiemelkedő volt. Mivel személyes kapcsolatban volt azokkal a családokkal, melyek számára az online oktatás kihívásai realizálódtak, első kézből tapasztalhatta meg az ezzel kapcsolatban felmerülő nehézségeket. Ilyen nehézség volt például, hogy a gyermekek és szülei, illetve nagyszülei (több olyan korrepetált gyermek is volt a segítettek között, akiket a nagyszülők neveltek), nem rendelkeztek elegendő számítástechnikai ismerettel ahhoz, hogy az online térbe érkezett feladatokat elvégezhessék.

A gyermekekkel kapcsolatos online segítő munkába bekapcsolódott egy győri általános iskola is, melyben kifejezetten hátrányos helyzetű gyermekek tanulnak. Ezen gyermekek esetében merült fel egy másik jelentős nehézség, melyet az online önkéntesség révén nem

lehetett orvosolni, ez pedig az informatikai eszközök hiánya. Jelentős azon hátrányos helyzetű családok száma, ahol nem megoldott az online kapcsolat, az internetelérés.

A kollégiumban lakó, külföldi egyetemi hallgatókkal kapcsolatos online önkéntes munkát Réti Zsófia, az egyetem mentorprogramjának munkatársa koordinálta. Ahogy a gyermekek esetében, itt is a kapcsolatfelvételt, majd az írásos, önkéntesség iránti kérelmet követően kezdődhetett meg az önkéntes segítség. A külföldi hallgatók esetében nem a tanulással kapcsolatos korrepetáláson, hanem a körülöttük kialakult helyzettel kapcsolatos információk átadásán, illetve a beszélgetésen, társas kapcsolatok biztosításán volt a hangsúly. Az önkéntesség ezen formája szintén hasznos volt az önkéntesek számára is, hiszen amellett, hogy személyiségük fejlődött az önkéntes munka során, a nyelvtudásuk is jelentősen gyarapodott.

Az idősekhez kapcsolódó önkéntes munka koordinálását a Szent Anna Idősek Otthonának mentálhigiénés szakembere, Menyhárt Áron vállalta. Az ehhez a korcsoporthoz kapcsolódó online önkéntesség előkészítése jelenleg is folyamatban van.

A programba bekapcsolódott online önkéntesek elsősorban az egyetemről, annak legkülönbözőbb szervezeti egységeiből érkeztek. A csoport összetételének heterogenitása jellemző mind a korcsoport, mind pedig a képzettség tekintetében. A projektben önkénteskedtek jelenlegi és már végzett diákok, doktorandusz hallgatók, oktatók, ügyvivő-szakértők, valamint az egyetem technikai és adminisztratív stábjának tagjai. A program előrehaladtával középiskolások részéről is felmerült az igény arra, hogy önkéntesként csatlakozhassanak a programhoz.

Az online önkéntes munka szakmai támogatása elsősorban a heti egy alkalommal megszervezésre kerülő online megbeszélések alkalmával valósult meg. A részvétel ezeken a megbeszéléseken nem volt kötelező, ugyanakkor az az önkéntes, aki csatlakozott az online fórumhoz, felvethette az önkéntes tevékenységgel kapcsolatban felmerült kérdését, dilemmáját, melyre a programban résztvevő szociális szakemberek és önkéntesek közösen igyekeztek megoldást találni. A szakmai fórum nagyon jó tanulási helyzetet biztosított a programban résztvevő összes önkéntes számára, mindemellett jelentősen hozzájárult az önkéntes munkához kapcsolódó élmények, érzések tudatos és szakmai feldolgozásához. A konkrét kommunikációs, konfliktuskezelési, pedagógiai tudáson kívül a projektben való részvétel az online önkéntesek kulcskompetenciáit is fejlesztette, nevezetesen: az idegen- és anyanyelven történő kommunikációt, a digitális kompetenciát, a tanulás tanulását, a szociális és állampolgári kompetenciát, kezdeményezőképeséget és a kulturális tudatosságot és kifejezőkészséget. Az önkéntes tevékenységek legnagyobb előnye azonban tagadhatatlanul az, hogy ezeket a kompetenciákat a tapasztalati, informális és nem formális tanulási formákon keresztül fejleszti (Dánielné Babos 2018).

Az online megbeszéléseken kívül az önkénteseknek folyamatosan, a nap 24 órájában lehetőségük volt az online tapasztalatcserére, illetve a projekt vezetőinek szakmai támogatására.

4. Motiváció, gamifikáció

A legtöbb önkéntes program kulcskérdése az önkéntességet vállalók motivációinak megteremtése és folyamatos fenntartása. Bartal és Kmetty (2011) kutatása multifaktoriális modell alapján vizsgálta a magyar önkéntesek motivációit. A szerzők által alkalmazott motivációs dimenziók négy csoportba sorolhatók: érték és értékközeli faktorok (pl.: reciprocitás, vallás, kultúra stb.); egoizmus faktorok (pl.: megértés, elismertség, karrierépítés); társadalmi minta – szociális interakció faktorok; pszichológiai faktorok (pl.: önbecsülés, visszahatás, stb.). Bartal és Kmetty (2011) vizsgálatai végül feltárták, hogy a magyar önkéntesség elsősorban szociális értékek által vezérelt tevékenység, kevésbé társadalmi

normák által meghatározott. Létrejöttében még két faktor játszik szerepet: az elismertség és a szociális interakciók.

Czike és Bartal (2005), valamint Bartal (2010) korábbi kutatásai pedig azt is megállapították, hogy a fiatalok esetében az önkéntesség javarészt új típusú, modern, reflexív, gyakorlati-pragmatista, kevésbé altruista, inkább innovatív, kihívásokat kereső, az önmaga kipróbálására, élményekre lehetőséget adó tevékenységeket kereső. Inkább a több változatosságot nyújtó, rövidebb elkötelezettséget jelentő „forgóajtós” önkéntesség kerül előtérbe. Saját programunk során tehát ezekre az előzetes ismeretekre alapozva az állandó és folyamatos motiváció fenntartása érdekében számos olyan módszer merült fel, mely a gamifikáció területéhez kapcsolható.

4.1. Szófelhő

Az egyik ilyen módszer volt többek között a szófelhő készítése, melynek létrehozása során az önkéntesek végiggondolták és megfogalmazták az önkéntes munkához kapcsolódó érzéseiket, amelyek ezután vizuális formában is megjelentek (lásd a 2. ábrát).

4.2 Vízjel

Szintén a motiváció fenntartását szolgálta a Facebook „vízjele”, melyet a programba bekapcsolódott grafikus szakember, Tatár Gergely készített. Az online önkéntes munkát vállalók Facebook-profiljukhoz hozzáadhattak egy speciális, erre a programra készített vízjelet, mely által a külvilág felé is jelezhették önkéntes tevékenységüket. A vízjel a csoporthoz tartozást, a projekthez tartozást is szimbolizálta.

4.3 Oklevél

Szintén a résztvevők által készített elem volt az oklevél (nem kötelező jelleggel), melyet az önkéntesség, az önkéntes munka lezárását követően a segítettek kaptak. Ezen oklevél egyfajta visszajelzéseként is funkcionált a jól végzett munkát illetően.

5. Az önkéntesek toborzása, a projekt terjesztése

Miután a szociálpedagógus és gyógypedagógus hallgatóknak meghirdetett gyakorlat bevált, a tanév vége előtt kb. hat héttel egyre nagyobb igény mutatkozott az általános iskolai diákok, illetve szülők részéről az online korrepetálás iránt. Az egyetemi koordinátorok kiléptek a kari keretkből és az egész egyetemre vonatkozó felhívást tettek közzé a Neptun-rendszerben.

A toborzást nagy érdeklődés követte, és az érdeklődőket egy online konferenciabeszélgetés keretében tájékoztatták a részletekről. Ez egyúttal lehetőséget biztosított a kétoldalú kommunikációra, arra, hogy az érdeklődők kérdéseiket feltegyék. Az önkéntesekkel való együttműködés feltételei teljesen kötetlenek voltak. Az önkéntesek határozták meg, mennyi időt és energiát tudnak rendelkezésre bocsátani. Ennek megfelelően volt, aki csak egy diákot egy tantárgyból korrepetált, de volt olyan, aki 2-3 diákot akár 4-5 tantárgyból is támogatott. Nem az volt a cél, hogy az általános és középiskolai tanárok munkáját – a tanítást – átvegyék az online önkéntesek, hanem hogy a diákokkal együtt házi feladatot készítsenek, házi feladatot ellenőrizzenek, vagy együtt tanuljanak és készüljenek egy adott órára, dolgozatra vagy témazáróra, ezzel is tehermentesítve adott esetben a szülőket.

A nagy érdeklődés miatt a további kommunikációra és információmegosztásra Facebook-csoport született. A csoporton belül mindenki megoszthatta azon hasznos applikációk, oldalak linkjét, amelyekkel jó tapasztalata volt, vagy ha éppen kérdése merült fel, arra is választ kaphatott. Egy héttel a felhívás után már a diákok igényeit is sikerült digitalizálni. Ez egy online elérhető és mindenki számára hozzáférhető táblázatot jelentett, melyben anonim módon került feltüntetésre a segítségre váró diákok osztálya és a tárgy, amiben segítségre szorult. Így az önkéntesek azonnal tudták, mely diáknak és milyen tárgyból

van szüksége további támogatásra. Az online táblázat lehetőséget adott arra is, hogy az önkéntes azonnal visszajelzést adjon a koordinátornak, mely diákot kívánja támogatni azzal, hogy nevét beírta a kiválasztott tárgy és diák mellé. Így nem volt szükség további e-mailekre, és elkerülhetővé vált, hogy többen jelentkezzenek egy diák vagy tantárgy korrepetálására. A táblázatot a koordinátor folyamatosan frissítette az új diákok adataival és igényeivel.

1. ábra: Ö.K.O csapat munkásságának időbeli lefolyása
Forrás: saját szerkesztés (2020)

Egyes esetekben előfordult, hogy a kapcsolatfelvétel többszöri próbálkozás ellenére is sikertelen volt. Az önkéntes két sikertelen kapcsolatfelvétele után a koordinátor próbált kapcsolatba lépni a családdal. Amennyiben továbbra sem mutatkozott hajlandóság, úgy a gyermek lekerült a listáról, és az önkéntes új tanítványt választhatott. A kapcsolatfelvétel sikertelensége mögött legtöbb esetben az érdektelenség és nem a technikai feltételek hiánya állt. Több esetben a szülők kérték a programba való felvételt, de a diákok nem voltak hajlandók az együttműködésre.

6. Az önkéntesek által elért eredmények

A tájékoztatást követően az önkéntesek aktív magja a csoportot is mozgásban tartotta, így közösen ötletelték ki a csoport nevét, ami az „Önkéntes Korrepetitor Osztag” röviden Ö.K.O. lett. Ezt követően az osztag tagjai létrehozta egy szöveghírt, melyben az önkénteskedéssel kapcsolatos gondolataikat, szavakat és érzéseket gyűjtötték össze. Egy saját logót (vízjelet) is megalkottak, melyet mindenki a Facebook-profiljára kitéhetett, ezzel is büszkén jelezve, hogy önkéntesként teljesít „szolgálatot”.

illetve korrepetálás nem mindenki számára megfelelő. Többen nem vették kellően komolyan, mivel számukra hiányzott a felügyelő személyes jelenléte.

Ugyanakkor az a tényező, amely egyrészt az előnyt biztosítja (online tér) egy időben hátrányként is jelentkezik, mivel megfelelő technikai háttér és stabil internetkapcsolat nélkül nagyon nehéz vagy adott esetben lehetetlen a kapcsolatfelvétel. Azon hátrányos helyzetű gyermekek, akiknek otthon nincs saját számítógépük – vagy éppen egy számítógépen osztozik a családban több gyerek –, vagy egyszerűen nincs internetelérésük, teljes mértékben kiesnek az online oktatás és korrepetálás köréből. Az esetek felében jelentkeztek olyan technikai problémák, mint az internetkapcsolat akadozása (le- vagy túlterheltsége) vagy teljes megszűnése, ami kihatott a hang- vagy képátvitel minőségére, valamint több esetben a számítástechnikai ismeretek hiánya is felmerült. Továbbá nem szabad elfeledkezni a fizikai zavaró tényezőkről sem, mint a külső zajokról, melyeket egy éppen jelenlévő kistestvér vagy a többi családtag okoz, ha a számítógép a lakás központi helyén van. Akár lakáson kívüli hangok is beszűrődhetnek, mint pl. fűrészelés és favágás, sőt, arra is akadt példa, hogy maga a szülő akadályozta a korrepetálást a jelenlétével.

Mindezen nehezítő körülmények ellenére a megkérdezettek 80%-a folytatná a jövőben is az online önkéntes tevékenységet. Egyrészt mind fontosnak tartják az önkénteskedést és szeretnének segíteni, másrészt a pozitív visszajelzések tovább bátorították az átmeneti tanárrá avanszált hallgatókat.

Kérdőív	Válasz
Önkéntesség fontossága	9,2
Önértékelés	7,3
Feltételek	Többnyire tisztázottak
Reakcióidő kérdés esetén	Azonnal (egy napon belül) Kérdés ritkán merült fel
Pozitívumok	Egyszerű szervezés (nincs utazás, bárhol végezhető) Könnyen elérhető hallgató Tanítási gyakorlat
Hátrány	Technikai problémák, ismeretek és háttér hiánya v. instabilitása Nem mindenkinek elérhető Komolytalannak „tűnik”, nem jelenik meg a diák, illetve személytelen
Technikai háttér és problémák	50% (Képlefagyás, hangátvitel, túlterhelt, megszakadt internet, internet hiánya)
Folytatná-e?	Nagyon valószínű (80%)

1. táblázat: Kérdőív kivonata
Forrás: saját szerkesztés (2020)

A felhívást követően 57 önkéntes jelentkezett és vett részt aktívan a korrepetálásban és a külföldi diákok segítésében. 100 diák jelentkezett, ezek közül 77 nebulónak sikerült mentort találni. 23 növendéknek sajnos nem sikerült segítőt találni, vagy azért, mert speciális tantárgyi igény, mint pl. fizika, kémia merült fel, vagy nem sikerült kapcsolatot létesíteni. A hathetes időszakban 168 tantárgyból segítették az önkéntesek a felzárkóztatást. Az egyik legnagyobb siker, hogy három tanítványt sikerült megmenti az évisméltéstől.

A kiskorú gyermekeket közvetlenül nem sikerült meginterjúvolni, de az önkéntesek elmondása alapján nagyon pozitívak a visszajelzések. Mind a tanulók, mind a szülők nagyon hálásak voltak a segítségért.

Mért kategória	Adat
Jelentkező diák	100 fő
Jelentkező önkéntes	57 fő
Korrepetált diák	77 fő
Korrepetálásra váró diák	23 fő
Korrepetált tantárgyak száma	168 tárgy
Bukás megelőzése	3 fő

2. táblázat: Statisztikai adatok
Forrás: saját szerkesztés (2020)

Az önkéntesek 80%-a nő, és mivel egyetemi projektről van szó, a résztvevők többsége hallgatói státusszal rendelkezik az egyetemen. Az online önkénteskedés fő vonalát a korrepetálás képezte, de emellett meg kell említeni azon önkénteseket, akik a külföldi hallgatóknak nyújtottak mentális támogatást. Az intézkedések következtében sokuknak el kellett hagyni a megszokott kollégiumi környezetet, és a nyelvi korlátok miatt nem feltétlenül voltak tisztában a napi szinten változó szabályokkal. Az ő támogatásukra is alakult egy szűk csoport. Az önkéntesek nagy örömmel fogadták a lehetőséget, hogy aktívan használhatják idegennyelvtudásukat és új hallgatókat ismerhetnek meg. A külföldi hallgatók az egyetemi koordinátornál jelentkezhetek, majd utána párokat alakítottak ki. A hallgatók közösen kezdeményezték a kapcsolatfelvételt, majd maguk döntötték el, hogy milyen gyakran és milyen formában (e-mail, chat, videóhívás, stb.) kívánják folytatni a beszélgetést. A külföldi hallgatók nagyon jó érzéssel fogadták, hogy „fölkarulták”¹ őket, és nem feledkeztek meg róluk.

Az önkéntes program harmadik „lába” – az idősekkel való kapcsolatteremtés – sajnos nem indult útnak. Az intézmények részéről az igény továbbra is megjelenik, főleg miután az egyes intézményekben újra látogatási tilalmat rendeltek el.

7. Kérdések, dilemmák

A program működése során rengeteg tapasztalat gyűlt össze, s mint ilyenkor ez szokás, rengeteg kérdés és dilemma is felmerült. Egyik ilyen volt, hogy a program vajon átemelhető-e a személyes térbe, jelenléti önkéntességbe az online világból. Online önkéntesek számára az egyetemen régebben nagy sikerrel futó Önkéntes segítő gyakorlat szabadon választható kurzus mintájára táboroztatási lehetőség merült fel. Az az ötlet is megjelent, hogy a nyár folyamán jelenléti segítségnyújtás formájában, napközis táborban találkozzanak a segített gyerekek és segítők. Az ötlet azonban nem vált valósággá, s ez rávilágított arra, hogy ami az online önkéntesség legnagyobb előnye – a téren és időn átívelő kapcsolatteremtési lehetőség – , az egyúttal a legnagyobb hátrányt is jelenti: nem lehet könnyen mobilizálni a szolgáltatást nyújtó önkénteseket, akik jó néhány esetben nemhogy egy városban, de egy országban sem voltak segítettjükkel. Mindez rávilágított arra, hogy az online önkéntesség olyan specifikumokkal rendelkezik, olyan jellegzetességei vannak, amelyek eltérnek a személyes jelenléti önkénteségtől. Ezek egyike, hogy időt és teret ível át, így bár könnyebben „megmozdulnak” rá az emberek (hiszen könnyebben beilleszthető a napi rutinba, nem kell utazni, időt szánni az önkéntesség helyszínének felkeresésére és bárhonnán bonyolítható internetkapcsolat segítségével), személyes jelenléti nem fordítható át.

A program a Széchenyi István Egyetem keretei között indult el, a médiamegjelenések hatására azonban egyre többen szereztek róla tudomást az egyetemen kívül is, akik felajánlották csatlakozásukat. Beengedésük mindig mérlegeléssel járt, hiszen a program koordinátorai úgy vélték, felelős munka, amelyért a belső koordinátorok garanciát tudtak

¹ Szó szerinti idézet egyik külföldi hallgató magyar nyelvű visszajelzéséből.

vállalni, az egyetem berkein belül várható el a hallgatóktól. A külső csatlakozókra kevesebb rálátás, ezáltal kevesebb ráhatás is volt. Ennek ellenére az igények robbanásszerű növekedésével külsős önkéntesek is megjelentek, akik azonban elsősorban egyetemista önkéntesek ismerősei, barátai közül kerültek ki. Hasonló dilemma merült fel, mikor középiskolások csatlakozása került szóba. A középiskolás segítők az iskolai közösségi szolgálat, illetve szakmai gyakorlat keretében csatlakoztak volna a programhoz. Mindkettő csoport számára jó lehetőséget kínált a program kötelezettségeik teljesítésére. Az iskolai közösségi szolgálat keretén belül csatlakozókat az egyik partnerszervezet koordinátora „elvéllalta”, így a továbbiakban ő foglalkozott velük, és az egyetemista programmal nem volt érintkezési felület. A 40 fő szociális szakmai gyakorlatot teljesítő középiskolás tekintetében azonban visszautasításra került a csatlakozási szándék, mivel a középiskola nem garantálta a gyakorlatuk követését és feldolgozását, a belső koordinátorok pedig már így is kapacitáshiánnyal küzdöttek.

Ezen dilemmák kapcsán az is kiderült, hogy a koordinátorok személye és munkája, dolgozzanak akár az egyetemen „belsőként” akár a partnerszervezeteknél „külsőként”, önmagában stabilizálja a rendszer működését. Minden koordinátor „gyermek” ez a program, saját ötlet alapján saját fejlesztés, ezért személyük, bevonódásuk a program motorja. Az online önkéntesség rendszere tehát organikus szervezeti jellemzőkkel bír (Czakó 2011), mert rugalmasan reagál a felmerülő szükségletekre, nincs hierarchia a rendszerben, nincsenek tipikus eljárási utak és szorosan megszabott feladatkörök. Ugyanakkor érzékenyen reagál minden olyan változásra (időhiány, kiválás stb.), amely a program működtetőit érinti.

8. Hozzáadott érték

Az online önkéntes program a kezdetektől valódi önkéntességként működött. Az önkéntesek sem kreditet, sem egyéb juttatást nem kaptak tevékenységükért. Fontos a program ily módon való definiálása, hiszen mind a projekt alapjául szolgáló Önkéntes segítő gyakorlat, mind pedig a csatlakozni kívánó középiskolások tekintetében „honorált” tevékenység figyelhető meg. Előbbiek kreditet, utóbbiak leigazolt 50 órát és az érettségire való belépést „kapnak” a feladatok végrehajtásáért. Az önkéntesség négy alapvető jegye azonban jelen program esetén teljesül: anyagi (vagy egyéb) ellenszolgáltatás nélkül, mások javára, illetve a közjó érdekében végzett tevékenység, amit a résztvevők szabad elhatározásukból végeznek, belső motivációjukból fakadóan (Fényes–Kiss 2011).

A program az önkéntes tevékenységeken túl a családokban megjelenő pozitív hasznokon és az önkéntesek elégedettségén, mentális jóllétén – ami az önkéntesség gazdasági, társadalmi-közösségi és szociálpszichológiai funkcióira hívja fel a figyelmet (Fényes–Kiss 2011) – felül is hozzáadott értéket termelt. Egyetemi részről a program hozzájárul a szolgáltató egyetem kialakításához, ami az egyetemi campuson és feladatokon túl a befogadó város közösségének nyújt talán máshogyan nem elérhető szolgáltatásokat. Természetesen az egyetem berkein belül is pozitív hasznot jelent a program: több dimenzióban épül közösség (önkéntes és önkéntes között, önkéntes és külföldi hallgató között, szakok és képzési szintek összekapcsolása révén egyetemi karok és tanszékek között is kapcsolat fejlődik); a Nemzetközi Iroda tevékenységéhez, szolgáltatásaihoz való hozzájárulás is fontos csakúgy, mint az önkéntesként segítő PhD-hallgató kutatásához, doktori programjához való hozzájárulás is. Mivel a program együttműködő szakemberek „gyermek”, akik különböző szolgáltatásoknál dolgoznak, az online önkéntesség által az egyetem külső, partnerszervezetekkel kötött kapcsolatai, együttműködései is erősödnek, melyek a későbbiek során akár más együttműködési formákat is előtérbe helyezhetnek. Mindezek a tevékenységek pedig az elmélet-gyakorlat-kutatás hármasságában gondolkodnak, aminek összefonódása a felsőoktatás tekintetében stratégiai fontosságú.

Összefoglalás helyett jövőkép

A jelenleg is futó online önkéntes program további sikerekre számíthat a közeljövőben. Egyre több szociális szolgáltatás véli úgy, hogy tevékenységéhez rugalmasan hozzáilleszhető, alakítható a program, és igényli az online önkéntesek jelenlétét, segítségnyújtását. A járvány második, majd harmadik hullámának megérkezésével pedig a korábbi célcsoportok igényei is újra jelentkeznek. Biztató, egy jövőbeni lehetséges útként rajzolódik ki a vállalkozások köréből érkező megkeresés, amely a vállalatok társadalmi felelősségvállalásába is beilleszhetőnek tartja a projektet, és jó csatornát, lehetőséget lát arra, hogy a munkavállalók a járványveszély idején is végezheszenek önkéntes tevékenységet. A fentiek során felvázolt, újonnan kialakítható utak egyúttal azt is jelentik, hogy az eddig is interprofesszionális együttműködésben (Budai 2009) megvalósuló, több, egyetemen belüli és egyetemen kívüli kört összekötő program szektorok közti csatornaként is működhet, mind önkénteseink, mind segítettjeink, mind a képviselt partnerintézmények, szolgáltatások és vállalkozások egyöntetű nyereségét garantálva.

Irodalom

- Bartal A. M. 2010. Mit mutat a kaleidoszkóp? – az Önkéntes Motivációs Leltár (Vomlunteer Motivation Inventory) adaptálása, fejlesztése, kipróbálása a magyar önkéntesek körében. *Civil Szemle* 1: 5–34.
- Bartal A. M.–Kmetty Z. 2011. A magyar önkéntesek motivációi – a Magyar Önkéntes Motivációs Kérdőív sztenderdizálásának eredményei alapján. *Civil Szemle* 4: 7–30.
- Budai I. 2009. Az interprofesszionális együttműködés és a szociális munka. Amivel (talán) már számolunk... *Esély* 5: 83–114.
- Czakó Á. 2011. *Szervezetek, szerveződések a társadalomban*. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_01_Czako_Agnes_Szervezetek_servezodesek_a_tarsadalomban-Szervezetszociologiai_jegyzetek/ch02.html letöltés időpontja: 2021. 03. 07.
- Czike K. 2001. Önkéntesség – számokban. *Esély* 6: 18–46.
- Czike K.–Bartal A. M. 2005. *Önkéntesek és non-profit szervezetek*. Budapest: Civitalis Egyesület.
- Dánielné Babos Zs. R. 2018. *Az önkéntesség andragógiai folyamatainak vizsgálata. Informális és nem-formális tanulási folyamatok az önkéntes szektorban*. Doktori disszertáció. Budapest: ELTE.
- Fényes H.–Kiss G. 2011. Az önkéntesség szociológiája. *Kultúra és Közösség* 4(1): 35–47.
- Kármán E.–Kónya G. 2008. *Önkéntes menedzsment alapok*. Budapest: Önkéntes Központ Alapítvány.
- Nárai M.–Pécsi G.–Tóbiás L. 2019. Önkéntes segítő gyakorlat egyetemisták társadalmi érzékenyítésére. *Szociálpedagógia* 13: 139–159.
- Peseschkian, N. 1991. *A tudós meg a tevehajcsár. Keleti történetek – nyugati lelki bajok*. Budapest: Helikon Kiadó.
- Tóbiás L. 2014. Értelmisségnevelés – nem hozott anyagból. In: Mészáros A. (szerk.): *A felsőoktatás tudományos, módszertani és munkaerőpiaci kihívásai a XXI. században*. Széchenyi István Egyetem, Győr. CD80–CD87.